

Uttalelsen nedenfor inngår som del av publiseringen på internett av "Om Stortingets behandling av barnevernsspørsmål i 1995-96".

Nettadresse:

<https://www.mhskanland.net/page47/MHS-Barnevernet-Stortinget-1995-96/index.html>

22. april 1996

Siv Westerberg

Advokat og med.lic. (svensk)

Arbeider som advokat spesielt for klienter som har saker mot helsevesenet, trygdevesenet og sosialetaten (barnevernet).

Har ført flere barnevernssaker mot Sverige ved Den Europeiske Menneskerettsdomstol i Strasbourg.

En rekke artikler og en bok om slike og relaterte emner.

*

Siv Westerbergs Juridiska Byrå AB

Jur. kand. Siv Westerberg

Adress:

Göteborg, tel.

All slags juridisk service, men företrädesvis:

Juridisk service till personer som felbehandlats av läkare eller på sjukvårdsinrättningar.

Juridisk service i tvister med Försäkringskassan.

Skadeståndsärenden.

Familjerätt: äktenskapsförord, skilsmässor,

vårdnadsärenden, testamenten.

Invandrar rätt.

LÅGA ARVODEN

Professor Marianne Haslev Skånland

Universitetet i Bergen

Institutt for Lingvistik og

Litteraturvitenskap

Sydnesplass 9

N-5007 Bergen

Norge

Bästa Marianne!

Jag har läst igenom Dokument nr 8:17 "Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og John Alvheim om tiltak for å gjenopprette tilliten til et barnevern i tillitskrise". Jag har några kommentarer jag gärna vill göra och som Du vet grundar sig detta på min mycket långa och omfattande erfarenhet såsom ombud för föräldrar som drabbats av att deras barn tvångsomhändertagits.

Jag vill framhålla att det är näst intill omöjligt att skriva en lag som förutser alla tänkbara situationer när det gäller barn. Därför är det av oerhört stor vikt att de som tillämpar denna lag är utsatta för ett rigoröst kontrollsystem så att de icke missbrukar sin makt. I Dokument 8:17 tar man ju upp frågan om någon form av ansvarsnämnd för dem, som arbetar med barnevernsaker. Jag tycker det vore mycket önskvärt att för alla tjänstemän inom socialvården och barnevernet inrättades en motsvarighet till det som i Sverige heter Hälso- och Sjukvårdens Ansvarsnämnd. Inom hälso- och sjukvård gäller det ju ofta att en läkare eller en sjuksköterska gjort sig skyldig till något fel i sin yrkesutövning som i och för sig ej är straffbart enligt brottsbalken men som är olämpligt och felaktigt. Detsamma gäller naturligtvis i barnevernssaker. Den skada som barnevernets tjänstemän kan åstadkomma när de börjar trakassera en helt oskyldig familj och skilja barn och föräldrar åt är ju kanske svår att få in under brottsbalkens stadganden. Däremot är det många gånger helt klart att det som dessa barnevernstjänstemän gör är olämpligt och bör resultera i disciplinära åtgärder mot vederbörande tjänsteman.

För att förhindra rättsövergrepp mot föräldrar och barn är det också önskvärt att varje ingrepp mot föräldrarna skall kunna överklagas till domstol. Vad jag framförallt har kommit att intressera mig för är när sjukvården bryter sin tystnadsplikt genom att enligt lag rapportera till barnevernet. Jag inser naturligtvis att det vid till exempel barnmisshandel är nödvändigt att barnevernet får tillgång till patientjournaler från sjukvården. I en rad andra situationer så sker emellertid utlämnandet av uppgifter från sjukvården på mycket lösa boliner. Det borde därför införas en bestämmelse att när sjukvården har för avsikt att på eget initiativ eller på begäran av barnevernet utlämna sekretessbelagda uppgifter från sjukvården skall först föräldrarna underrättas om att sjukvårdsmyndigheten fattat ett beslut om att lämna ut journalhandlingen. Detta beslut bör enligt lag förses med en möjlighet att överklaga beslutet till domstol och verkställighet, det vill säga utlämnade av journalhandlingen, bör ej ske förrän besvärstiden löpt ut och beslutet vunnit laga kraft. Det nuvarande systemet att föräldrarna inte har någon möjlighet att överklaga det faktum att sjukvården lämnar ut uppgifter till barnevernet strider mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Dess artikel 8 garanterar ju ett skydd för privatlivet och dess artikel 6 och 13 garanterar att alla ingrepp i privatlivet skall kunna överklagas till domstol. Det går så vitt jag vet inte i Norge nu och det går i varje fall inte i Sverige. En lagändring där är i allra högsta grad önskvärd.

Dokument 8:17 tar också upp frågan om rättshjälpen. Min uppfattning är att det borde framgå klart och tydligt av lagen att föräldrar redan på ett oerhört tidigt stadium skulle vara berättigade till bistånd av jurist eller advokat och att rättshjälpen skulle betala detta. Nu kommer ofta advokaten in på ett alldeles försent stadium. Det har då redan varit en rad sammanträffanden mellan föräldrarna och Socialmyndigheten.

Socialvårdstjänstemännen, i Norge barnevernets tjänstemän, tillvitar föräldrarna en rad yttranden som de i själva verket aldrig fällt. Redan när barnevernet första gången börjar "intressera sig" för ett barn borde föräldrarna automatiskt bli upplysta om att de har rätt att anlita advokat på rättshjälpens bekostnad. Det skulle dessutom föreligga en direkt skyldighet för dessa advokater, som betalas av rättshjälpen, att på begäran av föräldrarna vara närvarande vid alla sammanträffanden mellan föräldrarna och Socialmyndigheten. Då skulle väldigt mycket kunna undvikas av onödiga tvångsomhändertaganden av barn. De bygger ju ofta på helt osanna påståenden om vad föräldrarna skall ha sagt vid sådana sammanträffanden.

Det är också utomordentligt önskvärt att det klart och tydligt skrivs in i lagen att föräldrarna har rätt att använda den allmänna rättshjälpen till att anlita egen sakkunnig psykolog, barnpsykiater eller barnläkare. Som det nu är i Sverige så riskerar man som ombud att få betala en sådan sakkunnig själv för det fall rättshjälpen i efterhand vägrar att betala räkningen. De ifrågavarande föräldrarna har ju praktiskt taget aldrig råd att själva bekosta sådana undersökningar. Det skulle alltså vara möjligt enligt lagen tycker jag att få använda rättshjälpen till dylika kostnader och det skulle i varje fall finnas möjlighet att få ett förhandsbesked huruvida rättshjälpen betalar en dylik undersökning.

Vad så beträffar föräldrarnas möjligheter att själva välja den advokat eller jurist som de, föräldrarna, själva anser för deras talan på ett effektivt sätt så känner jag inte till hur systemet i praktiken fungerar i Norge. I Sverige har emellertid jag och andra jurister och advokater som sysslar med dessa frågor gjort följande erfarenhet. De jurister och advokater som på ett kraftfullt sätt för föräldrarnas talan och som aktivt verkar för en återförening av föräldrar och barn utsätts för olika former av sanktioner från Rättshjälpsmyndighetens och domstolarnas sida. En vanlig åtgärd är att vederbörande ombuds arvode från rättshjälpen kraftigt sänkes ibland till 2/3 eller till och med hälften av begärt arvode. En vanlig motivering brukar vara att domstolarna anser att advokaten i fråga lagt onödigt mycket arbete på målet. Min uppfattning är att dessa mål är av helt livsavgörande betydelse för föräldrar och barn och det kan aldrig vara tal om att man lägger för mycket arbete på dessa mål. Det måste vara berättigat att lägga ner ett mycket stort arbete på dessa mål.

En annan metod som man använder från myndigheternas sida för att få bort dessa advokater och jurister från dessa mål är att vägra förordna ifrågavarande jurist eller advokat. Man brukar motivera detta med att om exempelvis en stockholmsadvokat av föräldrarna begäres till ett mål i Göteborg så motiverar man det med att reskostnaden och restidskostnaden blir för hög och att det inte är befogat med dessa extrakostnader. I mål av typen brottmål där en tilltalad riskerar livstids fängelse eller 10 års fängelse brukar domstolarna ju acceptera att den tilltalade kan få en advokat från praktiskt taget vilken ort som helst i landet oberoende av kostnaden. Samma regel borde gälla i dessa mål. För föräldrar och barn är dessa mål av livsavgörande betydelse. Om man skiljer ett litet barn från dess föräldrar så glömmer barnet mycket snabbt föräldrarna och tyvärr har ju praktisk erfarenhet visat att ett

sådant skiljande ofta resulterar i att banden mellan föräldrar och barn för all framtid brytes.

För övrigt vore det önskvärt om i stor utsträckning barnpsykologer och barnpsykiater helt kopplades bort från de här ärendena och istället vad beträffar den medicinska delen ersattes av barnläkare. En vanlig barnläkare, alltså en läkare som är specialiserad på barns kroppsliga sjukdomar, kommer ju i sin verksamhet i kontakt med barn i alla tänkbara situationer. Han eller hon kommer också i kontakt med föräldrar i alla tänkbara situationer. En sådan erfaren barnläkare vet mycket väl att även skötsamma och välanpassade föräldrar då och då har våldsamt ostädat i sitt hem. En sådan barnläkare vet också att helt normala barn har perioder i livet då de blir mer eller mindre omöjliga på olika sätt, trotsiga eller liknande. Detta betyder inte alls att dessa barn bör skiljas från sina föräldrar. En barnpsykiater har ju i regel aldrig fått någon större erfarenhet av hur normala barn och normala familjer fungerar eftersom han eller hon nästan bara sysslar med de här fallen som hänvisas till honom eller henne av Socialmyndigheten. Jag tror att mycket skulle vara vunnit om barnpsykiater och barnpsykologer helt kopplades bort och alltså de medicinska utlåtandena utfärdades av erfarna barnläkare i stället.

Än så länge tycks man ju varken i Sverige eller Norge överhuvudtaget vara inne på sådant eftersom jag förmodar att barnevernet och Socialmyndigheten har en känsla av att de då inte alls skulle få det stöd de får från barnpsykiaterna på att skilja föräldrar och barn åt. Men en möjlighet för föräldrar att använda sig av den allmänna rättshjälpen för att skaffa egna sakkunniga skulle ju mycket snabbt göra att föräldrarna kunde anlita erfarna barnläkare som sina egna sakkunniga. Dessa erfarna barnläkare skulle väl förhoppningsvis kunna tala om att väldigt mycket av det som barnpsykologer och barnpsykiater och barnevernstjänstemän påstår är onormala saker i själva verket är helt alldagliga företeelser i en vanlig barnfamilj.

I Dokument 8:17 så påpekas även att det händer att barnevernet vägrar verkställa domar om umgängesrätt mellan fosterbarn och biologiska föräldrar. Det är tyvärr min erfarenhet att detta är vanligt även i Sverige. Det är ju utomordentligt allvarligt när socialmyndighet och fosterföräldrar vägrar att rätta sig efter domstols dom. När det gäller skilsmässobarn så finns ju i sådana fall en möjlighet för den icke vårdnadshavande föräldern att begära exekutiva åtgärder, det vill säga vitesföreläggande för vårdnadshavande förälder eller polishämtning. Jag menar att lagstiftarna har tydligen trott att fosterföräldrar och

socialmyndigheter alltid rättar sig efter domstols dom. Praktiskt erfarenhet visar att så icke är fallet och då blir de biologiska föräldrarna och barnet helt rättslösa. Det borde i lagen föras in en möjlighet för de biologiska föräldrarna att hos domstol begära exekutiva åtgärder, det vill säga vitesföreläggande för fosterföräldrar och socialvårdstjänstemän och eventuellt även polishämtning. Umgängesrätten är ju av avgörande betydelse för att banden mellan föräldrar och barn skall bibehållas.

Göteborg den 29 februari 1996

Hjärtliga hälsningar

Siv Westerberg
jur.kand